

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: หลักการในการดำเนินโครงการ
ให้ประสบความสำเร็จ*

SAVINGS FOR PRODUCTION GROUPS (SPG): PRINCIPLES
FOR SUCCESSFUL PROJECT IMPLEMENTATION

ปณิชา วีระพันธ์

Panicha Wiraphan

พรณภา สืบใจเถา

Phonnapha Suebjaitha

นิพาดา กันมาลัย

Nipada Kanmalay

ธัญจิรา ธวัชธำรงกุล

Thanjira Thawatthamrongkun

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Kampanart Wongwatthanaphong

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: pitiwadi@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาคนให้คิดได้และทำได้เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะเป็นการแก้ปัญหาความยากจน การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลให้ครัวเรือน ไม่หลุดพ้นจากวงจรเหล่านี้อย่างยั่งยืน ซึ่งบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักการในการ ดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จเพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนำไปปรับใช้การดำเนินงาน ของกลุ่ม ซึ่งจากศึกษาค้นพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้นมีแนวทาง หลักการที่ชัดเจนที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

* Received 26 June 2024; Revised 19 December 2024; Accepted 20 December 2024

โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ 10 หลักการย่อย 21 ตัวชี้วัด เพื่อเป็นการประเมินศักยภาพของกลุ่มฯ เพื่อให้กลุ่มฯ สามารถนำผลการประเมินนั้นไปปรับปรุงแก้ไขให้การบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มฯ นั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์การผลิตต่อไป

คำสำคัญ: กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, การดำเนินโครงการ, ประสบความสำเร็จ

Abstract

Developing people to think and act is important, especially in field of solving poverty problems, lack of budget for careers, and debt problems, which are the main problems that prevent households from escaping these problem cycles. Therefore, this academic article aims to study the principles for successful operationso that savings for production group can apply the principles to their operations. From the study, it was found that:the operation of the savings for production group had clear guidelines and principles that have arisen from supporting of Department of Community Development from the beginning until now. Good governance principles were applied as guidelines for the operation of the savings for productiongroup, consisting of 4 main principles, 10 sub-principles, and 21 indicators to assess the potential of the group so that the group can use the assessment results to improve the management of the group's activities in order to achieve the objectives of establishing the saving for production group.

Keywords: Saving for Production Group, Project Implementation, Success

บทนำ

ปัญหาความยากจนที่พบเห็นโดยทั่วไปในสังคมไทย มักประกอบด้วย 4 สาเหตุหลักที่มีความเชื่อมโยงกันเรียกว่า “วงจรแห่งความยากจน” ได้แก่ ผลผลิตต่ำ รายได้น้อย การออมน้อย และเงินทุนน้อย กล่าวคือเมื่อมีผลผลิตต่ำจะส่งผลให้ครอบครัวมีรายได้น้อยและความเป็นอยู่เป็นไปด้วยความยากลำบากขัดสนจึงทำให้เกิดการออมน้อยตามมาทำให้ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ เมื่อไม่มีเงินลงทุนจึงทำให้ผลผลิตที่ได้ก็ไม่เต็มที่ไปด้วยการที่จะทำให้ประชาชน

หลุดพ้นจากวงจรแห่งความยากจน จึงอยู่ที่การทำให้สาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพิ่มขึ้นการแก้ไข
มูลเหตุด้านทุนด้วยการเพิ่มเงินออมจะทำให้มีเงินทุนเพิ่มขึ้นจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดเพราะจะทำให้แก้ไข
มูลเหตุด้านอื่นๆ ตามไปด้วย และประชาชนสามารถแก้ไขสาเหตุนี้ได้ด้วยตนเองเพราะถ้ามีทุน
ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น รายได้ย่อมเพิ่มตามมาการดำรงชีวิตดี
ขึ้นก็จะทำให้มีเงินเก็บออมเพิ่มขึ้นนั่นเอง (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, 2563)
แนวความคิดเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์การผลิตในการแก้ไขปัญหาความยากจน และการ
ขาดแคลนเงินทุนนั้น เป็นแนวความคิดตั้งแต่เริ่มมีกระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ครั้งแรก
เนื่องจากใน สมัยก่อนประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกู้เงินจากธนาคารเพื่อนำมา
ใช้จ่ายในครอบครัว หรือลงทุนในการประกอบอาชีพทำได้ยาก มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนและ
มักจะไม่ได้รับการการอนุมัติ ให้อยู่ในปัจุบันการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อยมี
มากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินให้ ความสนใจกับลูกค้ารายย่อย มีแหล่งเงินทุนจากการ
ดำเนินงานประชานิยมของภาครัฐ เช่นเงินกองทุน หมู่บ้าน โครงการของธนาคารออมสิน ธกส.
บัตรเครดิตที่แข่งขันกันให้บริการเพื่อแสวงหากำไรจากประชาชนจากชุมชนส่งผลให้หนี้สินภาค
ครัวเรือน และหนี้สินในภาครวมของชุมชนมีสูงมาก แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิตจึงเน้นที่การจัดตั้งเพื่อลด รายจ่ายของครัวเรือน และลดรายจ่ายของชุมชนในเรื่องของ
ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการใช้เงินจากสถาบันการเงินต่างๆ
เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมากที่ครัวเรือนหรือชุมชน ต้องจ่ายออกจากครัวเรือนหรือชุมชนเมื่อ
เปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายอย่างอื่นแนวความคิดนี้จะต้อง เริ่มต้นที่การจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้ว
นำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนในชุมชนมารวมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น จากการกู้ยืมเงินจากสถาบัน
การเงิน หรือแหล่งเงินทุนอื่นๆ จากนอกชุมชน จะเห็นภาพรวมของ ค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่
ชุมชนต้องจ่ายเงินออกนอกชุมชน และทราบปริมาณเงินทุนที่จะใช้ในการลงทุน ของชุมชนใน
ปัจจุบัน แล้วนำข้อมูลให้ชุมชนวิเคราะห์รวมกันในการแก้ไขปัญหา การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์
เพื่อการผลิต หรือกิจการอย่างอื่นในลักษณะเดียวกันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอีกทาง
หนึ่ง (สุรัตดา ตาเสือ, 2564)

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตร
เครดิต ยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยใช้ “เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” ทำให้
คนมีคุณธรรม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้
การทำงานร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตย มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่

เคารพในกฎกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน เกิดการเรียนรู้การบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เพื่อจัดสรรผลประโยชน์ และจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก ทำให้ชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง ลดการพึ่งพิงแหล่ง ทุนจากภายนอกชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นการฝึกคนให้มีความอดทน มีสัจจะ มีระเบียบวินัย ในการใช้เงิน รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล มีความเหมาะสมพอประมาณกับตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (บุญพร อิงชาติเจริญ, 2565) จะเห็นได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนครอบคลุมในหลายๆ มิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนในที่สุด ด้วยเหตุผลนี้หลักการในการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ จึงเป็นหลักการที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตประสบความสำเร็จซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีการออมเงิน ลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง พัฒนาคนให้มีคุณธรรม พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา คิดและแก้ปัญหาด้วยวิธีการทำงานร่วมกันของชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

กล่าวได้ว่าหลักการในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ประสบความสำเร็จ กลุ่มออมทรัพย์นั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเป็นรูปธรรม ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนนั้น ก็มีแบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล 4 หลักการสำคัญ 10 หลักการย่อย 21 ตัวชี้วัด เพื่อเป็นการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทราบว่ากลุ่มมีการดำเนินการเช่นไร มีปัญหาเช่นไร เพื่อจะได้นำผลที่ทราบไปพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อต่อไป

แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 โดยการนำของศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน โดยเป็น การผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตรเครดิต ยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร ดำเนินการภายใต้หลักการ “ใช้เงิน

เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” โดยได้เริ่มทดลองดำเนินการครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2517 จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ บ้านในเมือง หมู่ที่ 3 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล และบ้านขัวมุง หมู่ที่ 6 ตำบลขัวมุง อำเภอสาร์ภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่ และในโอกาสต่อมากรมการพัฒนาชุมชน จึงกำหนดให้วันที่ 6 มีนาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมาที่มีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้ประชาชนมารวมตัวกันออมเงินตามศักยภาพของตนเอง เป็นการสร้างหลักประกัน สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สมาชิกในครัวเรือนและช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และการมีความรู้ควบคู่คุณธรรม โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจ ซึ่งเป็นการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในรูปแบบของ “กระบวนการกลุ่ม” และใช้ “เงินสัจจะ” เป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยการออมของคนในชุมชนต่อมาในปี พ.ศ. 2555 กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดระเบียบกรมการพัฒนาชุมชนว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ. 2555 เพื่อให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในการดำเนินกิจกรรมพื้นฐานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีหลักการในการดำเนินการ ประกอบด้วย (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564)

1. การดำเนินการทางการเงินส่งเสริมให้สมาชิกนำเงินมาออมทรัพย์ในรูปของเงินค่าหุ้น โดยจะต้องมาสะสมเงินหุ้นอย่างสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อเป็นกองทุนสำหรับสมาชิกที่เดือดร้อนให้กู้ยืมเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกต้องมีหน้าที่นำเงินมาฝากไว้กับกลุ่ม เป็นเงินที่นอกเหนือจากการสะสมของสมาชิกเพื่อเป็นการระดมทุน และสมาชิกจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบดอกเบี้ย

2. การดำเนินธุรกิจเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุ้งฉางป้อนน้ำมัน ลานตากผลผลิต โรงสีข้าว กองทุนปุ๋ยชีวภาพ เป็นการฝึกหัดการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่มโดยมุ่งหวังผลกำไร เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตยังสนับสนุนเงินกู้ให้กับสมาชิกที่เป็นชาวบ้านในชุมชน กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) นำไปเป็นเงินทุน

ในการลงทุนในการประกอบอาชีพและในศูนย์สาธิตการตลาดเป็นแหล่งกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในพื้นที่

3. การจัดสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้องนำเงินจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีมาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การรักษาพยาบาล ฌาปนกิจสงเคราะห์ทุนการศึกษา ทุนสาธารณประโยชน์ ฯลฯ

4. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงต้องส่งเสริมสมาชิกในการพัฒนาอาชีพให้เกิดรายได้ โดยกลุ่มมีบทบาทด้านการสนับสนุนเงินทุน รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกมีที่อยู่อาศัยมั่นคง

การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นทุนการเงินที่สำคัญในชุมชน ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน หรือทุนมนุษย์นั่นเอง เพราะหลักการแนวคิด และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีเป้าหมายอยู่ที่การส่งเสริมและพัฒนาคน ให้มีคุณธรรม 5 ประการ โดยใช้หลักการออมทรัพย์ หรือใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้บริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง นอกจากนี้ผลกำไรของการดำเนินงานของกลุ่มยังสามารถสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินการหรือพัฒนาทุนด้านอื่นๆ ของชุมชนได้อีกด้วย ดังนั้นกรมการพัฒนาชุมชนจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปี พ.ศ.2565-2568 ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนากลไกการทำงาน และเครือข่ายการขับเคลื่อนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1.1 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในการขับเคลื่อนงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1.2 สร้างองค์ความรู้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1.3 เสริมสร้างความรู้และทักษะของบุคลากรให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน

1.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มและเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามรูปแบบวิถีชีวิตใหม่และวิถีต่อไป (New Normal and Next Normal)

1.5 พัฒนาโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสู่ความเป็นเลิศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

2.1 ส่งเสริมการลงทุนในกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและธุรกิจชุมชน

2.3 ส่งเสริมการจัดสวัสดิการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างการรับรู้ พัฒนาต้นแบบและยกระดับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสู่สากล

3.1 ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้การดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3.2 พัฒนาพื้นที่ต้นแบบและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3.3 เชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อยกระดับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสู่สากล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีการบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็งและมีธรรมาภิบาล

4.1 ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานและระเบียบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.2 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.3 เพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล

4.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.5 พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คณะผู้เขียนเห็นว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญโดยมุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถพึ่งพาตนเอง ได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเองก็ เป็นการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเป็นศูนย์รวมในการระดมเงินทุนจากสมาชิก เพื่อนำมาเป็นทุนสำหรับสมาชิกที่มีความจำเป็น กู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ ลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิง

เศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนทั้งในด้านการบริหารจัดการเงินทุน การส่งเสริมประชาธิปไตย การเคารพกฎกติกา การทำงานร่วมกันภายใต้ปรัชญา “เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน” นับเป็นแนวคิดที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็ตีคุณค่าประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ต้องอาศัยคุณธรรม 5 ประการ ความซื่อสัตย์ของสมาชิกและคณะกรรมการเป็นหลักใหญ่จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และเมื่อตัดสินใจดำเนินการแล้วทุกฝ่ายทั้งมวลสมาชิก คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องและสนับสนุนให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเจริญก้าวหน้าร่วมสร้างสรรค์ชุมชนให้มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ผลการวิเคราะห์หลักการในการดำเนินโครงการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ประสบความสำเร็จ

ความสำเร็จ (Key Success Factor : KSF) คือ สิ่งที่สำคัญยิ่งที่ต้องทำให้มีหรือให้เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์หรือก็คือเป็นการให้หลักการ แนวทางหรือวิธีการที่องค์กรจะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ได้ (วันสรา จันทรกมล, 2563) ซึ่งผลสำเร็จของงานในการดำเนินงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) วัตถุประสงค์ (Objective) รวมทั้งเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ที่กำหนดไว้ เป็นการดำเนินงานมีการปรับตัวและพัฒนาเพื่อความอยู่รอดอยู่ตลอดเวลา โดยสามารถวัดได้จากผลลัพธ์ของการบรรลุวัตถุประสงค์หลักที่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจในงานและองค์การโดยส่วนรวม และสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายต่อเนื่องไปในระยะยาว และพัฒนาให้องค์การอยู่ต่อไปได้ซึ่งการดำเนินงานจะสำเร็จได้นั้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบตามการบริหารจัดการ 5 ประการ คือ 1) การสนับสนุนจากภาครัฐ 2) ภาวะผู้นำ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การเป็นผู้ประกอบการ (ชนพงษ์ อารณพิศาล, 2560) ซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีหลักในการประเมินศักยภาพของกลุ่ม ตามหลักธรรมาภิบาล โดยกรมการพัฒนาชุมชน กำหนดให้จังหวัดและอำเภอ เป็นผู้ประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นประจำทุกปี เพื่อ

เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแผนงานและแนวทางเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล 4 หลักการสำคัญ 10 หลักการย่อย 21 ตัวชี้วัด ซึ่งใช้หลักธรรมาภิบาล 10 ข้อ มาเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งแนวทางการประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะส่งผลให้กลุ่มฯ ดำเนินงานตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, 2563) ควรดำเนินการดังนี้

1. หลักนิยมประชาธิปไตย ในแบบประเมินนั้น มีทั้งหมด 4 หลักการย่อย 13 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

หลักการที่ 1 ความรับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้

ตัวชี้วัดที่ 1 คณะกรรมการมีการประชุมทุกเดือนและมีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการส่งเงินสัจจะสะสมของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการส่งชำระคืนเงินกู้ตามสัญญา

ตัวชี้วัดที่ 4 มีการจัดกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ของกลุ่ม

หลักการที่ 2 ความโปร่งใสเปิดเผย

ตัวชี้วัดที่ 5 มีการฝากถอนเงินผ่านระบบสถาบันทางการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ 6 มีการจัดทำทะเบียนข้อมูลของกลุ่ม/เอกสารหลักฐานทางการเงินระบบบัญชีครบถ้วนถูกต้องและเป็นปัจจุบัน (ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนสัจจะ ทะเบียนลูกหนี้ ทะเบียนเงินกู้ทะเบียนคุมทรัพย์สิน ฯลฯ) มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานทางการเงินอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง

ตัวชี้วัดที่ 7 มีการจัดทำงบกำไร-ขาดทุน งบดุล และการรายงานสถานะทางการเงินให้กรรมการและสมาชิกทราบ ปีละ 1 ครั้งและติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกลุ่ม

ตัวชี้วัดที่ 8 มีการจัดประชุมสามัญประจำปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อยร้อยละ 75 ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิก

ตัวชี้วัดที่ 9 มีอาคารสถานที่ใช้ประโยชน์สาธารณะร่วมกันชัดเจน มีป้ายชื่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และป้ายแสดงข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

หลักการที่ 3 หลักนิติธรรม

ตัวชี้วัดที่ 10 มีระเบียบข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นปัจจุบัน

ตัวชี้วัดที่ 11 มีการเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่ไม่เกินกฎหมายกำหนด

ตัวชี้วัดที่ 12 มีการพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกเป็นไปตามระเบียบมีการตรวจสอบและมีหลักฐานให้ตรวจสอบชัดเจน

หลักการที่ 4 หลักความเสมอภาค

ตัวชี้วัดที่ 13 ให้บริการแก่สมาชิกด้วยความรวดเร็ว และไม่เลือกปฏิบัติ

หลักนิยมประชาธิปไตยดังกล่าวที่ได้กล่าวมานั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าหลัก “**การรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)**” ในดำเนินกิจกรรมต่างๆ คณะกรรมการหรือผู้ดำเนินกิจกรรม ต้องตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อสมาชิกของกลุ่มฯ หรือประชาชนทั่วไปมีข้อสงสัยต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มฯ รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้า ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสมาชิกของกลุ่มฯ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใดๆ ก็ตามที่จะเกิดขึ้นกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฯ ในหลัก “**ความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency)**” คณะกรรมการของกลุ่มฯ ต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้สมาชิกของกลุ่มฯ ประชาชนได้ รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกลุ่มฯ เป็นไปโดยง่าย ในหลัก “**หลักนิติธรรม (Rule of Law)**” คณะกรรมการของกลุ่มฯ ต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในดำเนินงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิกของกลุ่มฯ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มฯ ในหลัก “**ความเสมอภาค (Equity)**” คณะกรรมการของกลุ่มฯ ต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน คำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคนต่อการเข้าถึงกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ ของกลุ่มฯ

2. หลักประชาธิปไตย ในแบบประเมิณนั้น มีทั้งหมด 2 หลักการย่อย 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

หลักการที่ 5 หลักการมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัดที่ 14 มีการส่งเสริมการออมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนชุมชน

หลักการที่ 6 หลักการกระจายอำนาจ

ตัวชี้วัดที่ 15 มีคณะกรรมการครบ 4 ฝ่าย และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษรและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

หลักประชารัฐ ดังกล่าวที่ได้กล่าวมานั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าหลัก “การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)” ในดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน รวมทั้งเปิดให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด แก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงาน ทั้งนี้คณะกรรมการของกลุ่มฯต้องพยายามแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ ในหลัก “การกระจายอำนาจ (Decentralization)” ควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการ ให้แก่ คณะกรรมการของกลุ่มฯ ทั้ง 4 ฝ่ายอย่างเหมาะสม รวมทั้งแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร และให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่นั้นๆ

3. หลักความรับผิดชอบต่อการบริหาร ในแบบประเมินนั้น มีทั้งหมด 1 หลักการย่อย 1 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

หลักการที่ 7 หลักคุณธรรม

ตัวชี้วัดที่ 16 มีการดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ (ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจ)

หลักความรับผิดชอบต่อการบริหารดังกล่าวที่ได้กล่าวมานั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าหลัก “คุณธรรม” การดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรมนั้น จะทำให้คณะกรรมการและสมาชิก มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของโครงการ โดยต้องนำหลักคุณธรรม 5 ประการมาบูรณาการในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม คือต้องมีซื่อสัตย์ ต้องมีความเสียสละ ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความเห็นอกเห็นใจ และต้องมีความไว้วางใจ

4. หลักการบริหารจัดการแนวใหม่ ในแบบประเมินนั้น มีทั้งหมด 3 หลักการย่อย 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

หลักการที่ 8 หลักประสิทธิผล

ตัวชี้วัดที่ 17 มีการจัดสรรผลกำไรและจัดให้มีสวัสดิการชุมชนทุกปี

หลักการที่ 9 หลักประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 18 มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์

ตัวชี้วัดที่ 19 มีการจัดทำแผนการดำเนินงานแผนบริหารความเสี่ยงประกันความเสี่ยงของกลุ่มเป็นประจำทุกปีและสมาชิกปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

หลักการที่ 10 หลักการตอบสนอง

ตัวชี้วัดที่ 20 สมาชิกสามารถกู้เงินได้ตามความต้องการภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

ตัวชี้วัดที่ 21 มีกิจกรรมเครือข่ายที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก

หลักการบริหารจัดการแนวใหม่ดังกล่าวที่ได้กล่าวมานั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าหลัก “ประสิทธิภาพ (Efficiency)” ในการดำเนินกิจกรรมนั้นต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่า และบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกโดยรวม ทั้งนี้ต้องมีลดขั้นตอนระยะเวลาเพื่ออำนวยความสะดวก และเมื่อมีการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมในแต่ละปี ควรจัดสรรผลกำไรและสวัสดิการให้กับสมาชิกในทุกๆ ปี เพื่อนำผลกำไรในการดำเนินกิจกรรมมาคืนให้กับชุมชนต่อไป ในหลัก “ประสิทธิภาพ (Effectiveness)” ในการดำเนินกิจกรรมนั้นต้องมีวิสัยทัศน์เชิง ยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก ประชาชนในหมู่บ้าน มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของสมาชิก ประชาชนในหมู่บ้าน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการดำเนินกิจกรรม รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในหลัก “การตอบสนอง (Responsiveness)” ในการดำเนินกิจกรรมนั้นต้องให้บริการกับความต้องการของสมาชิกภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของสมาชิกผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

สรุป

สรุป กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละน้อยเป็น

ประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุน ประกอบ อาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว โดยการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อาทิเช่น การให้การสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐทั้งองค์ความรู้ กระบวนการ หลักการหรือการดำเนินการ และสิ่งสำคัญคือทำให้ความร่วมมือจากประชาชนและชุมชนในการดำเนินการ ย่อมทำให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ เนื่องจากองค์ความรู้ในปัจจุบันมีพัฒนาตลอด ดังนั้นคณะผู้เขียนขอให้ออกข้อเสนอแนะ คือ ภาครัฐควรเข้าไปให้ความรู้ในการดำเนินโครงการ โดยการนำนวัตกรรมใหม่ที่จะส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสามารถนำไปพัฒนากิจกรรมของกลุ่มเองให้มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถถ่ายทอดไปสู่สมาชิกของกลุ่มๆ ได้ เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพเพื่อป้องกันสุขภาพของตนเองผ่านการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยในการจัดการ หรือแม้แต่การพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาอาชีพของตนเอง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์ แอนด์ พรินต์ติ้ง.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). ยุทธศาสตร์การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตปี พ.ศ. 2565-2568. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.
- ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย. ใน (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- บุญยพร อิงชาติเจริญ. (2565). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร . ใน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วันสรา จันทร์กมล. (2563). เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. (2563). คู่มือการดำเนินงานกองทุนชุมชน.

กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. (2563). แบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิตตามหลักธรรมาภิบาล 4 หลักการสำคัญ 10 หลักการย่อย 21 ตัวชี้วัด. เรียกใช้
เมื่อ 23 กรกฎาคม 2567 จาก [https://fund.cdd.go.th/wp-content/
uploads/sites/107/2020/06/7.-แบบประเมินศักยภาพออมทรัพย์-2563.pdf](https://fund.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/107/2020/06/7.-แบบประเมินศักยภาพออมทรัพย์-2563.pdf)

สุรัตดา ตาเสือ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิตตำบลหัวปลวก อำเภอสายบุรี จังหวัดกระบี่. ใน (การค้นคว้าอิสระรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.